

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

1 CESSIÓ DE L'ANTIC CONVENT DE SANTA CLARA

Aquest document, del 5 de març del 1937, confiscat i tramès a Salamanca, és l'acord del Consell Municipal de Manresa, pel qual se cedeix l'antic convent de Santa Clara al Comitè de Serveis Correccionals de Catalunya, acomplint així l'orde del 3 de febrer del 1937 del conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

2 OCUPACIÓ DE L'EDIFICI DE L'ANTIGA PRESÓ DE MANRESA

Ofici del juliol del 1937, del director del Preventori de Manresa, adreçat al president dels Serveis Correccionals de Catalunya, en què deixa constància que s'ha fet càrec de l'edifici de l'antiga presó de Manresa, complimentant l'orde del jutge instructor.

1

CONSELL MUNICIPAL DE MANRESA PRESIDÈNCIA

Vista l'Ordre del Conseller de Justícia de la Generalitat de Catalunya, datada tres de febrer propressat, per la qual s'habilita per a Preventori Correccional de Manresa, l'edifici conegut per l'antic Convent de Santa Clara, el qual edifici resta apropiat per l'esmentada Conselleria, a disposició de l'obra i sota la jurisdicció del Comitè de Serveis Correccionals de Catalunya, sense perjudici de l'accord més pel Consell Municipal, en sessió celebrada el dia 6 del mateix mes, vinent a donar possessió, en la representació que ostenta del Consell Municipal, del dit edifici al Comitè de Serveis Correccional, i a la primera sessió que celebri el ple del Consell Municipal, se'n donarà compte.

Manresa, 5 de març del 1937.

L'Alcalde-President,

2

PRISION DE PARTIDO DE MANRESA

SEFACTADA

Núm. 295

S'ha rebut un ofici del jutge instructor de Manresa ordenant els fets carregats de l'edifici antic Presó de Manresa. Hi avançen cumplimentat l'orde, vos ho comunicarem pels seus efectes.

Tres que molts anys.
Manresa 17 de juliol del 1937.

El Director.

P.A.
R. Rodona

Quintana President dels Serveis Correccional
de Catalunya.

PAPERS DE LA REPÚBLICA EN TEMPS DE GUERRA (1936-1939)

La presó de Manresa

Entre la documentació trobada a Salamanca sobresurt la relativa a la presó –Preventori– d'aquesta ciutat. Al règim franquista li interessava identificar qualsevol persona que hi hagués tingut quelcom a veure, especialment els càrrecs de més o menys responsabilitat, per tal d'aplicar-li el càstig corresponent.

El juliol del 1936, davant l'evidència dels primers assassinats a Manresa, després del fracàs del cop d'estat militar, l'Ajuntament –desbordat per la situació revolucionària– va intentar prendre algunes mesures de protecció per tal d'atenuar els efectes de la violència que s'havia desfermat. Així, segons explica l'alcalde Francesc Marcet en les seves Memòries: "es va procedir a la detenció d'alguns elements la vida dels quals perillava, de manera que així estarien més segurs a la presó que en llibertat. La primera nit vam evacuar de la presó uns quants detinguts, entre ells dos capellans, que d'aquesta manera salvaren les vides. Però l'endemà l'Ajuntament va perdre el control de la presó i no vam poder continuar el nostre projecte".

En efecte, el control de la presó passà al Comitè Antifeixista i, alhora, a mans de grups extremistes. Així, a vegades s'ordenava al seu director que "alliberés" determinat pres i quan aquest sortia al carrer es podia trobar un grup d'homes armats que l'esperaven, se l'enduien en un vehicle i posteriorment l'assassinaven.

Aquests fets, com s'ha dit, es concentraren sobretot en les primeres setmanes de guerra, i anaren minvant a mesura que les autoritats republicanes recuperaven progressivament el control de la situació arreu del

país, fins al moment de la desbandada final, quan es tornaren a generar casos de violència.

A més dels delinqüents comuns, una bona part de la gent empresonada ho era per motius polítics i/o ideològics. Normalment, es tractava de persones, a voltes benestants, sospitoses de ser enemigues de la República o bé acusades de tenir actituds derrotistes a la rereguarda, com ara escoltar emissores de ràdio franquistes i divulgar la seva propaganda.

D'altra banda, la precarietat de mitjans i les dificultats de finançament –en una conjuntura de guerra– eren ben notòries en el Preventori de Manresa, com evidencien diversos documents trobats a Salamanca. Així, per exemple, en un, datat el mes d'octubre del 1937, hi consta l'autorització segons la qual el director del Preventori pot fer reparar la instal·lació elèctrica de l'establiment, situat al convent de Santa Clara, malmenada a causa de la humitat. Els diners per pagar la reparació s'havien obtingut mitjançant "la venda de desferres que existien a l'edifici apropiat per a Serveis Correccional, conegut per Santa Clara".

Les condicions de vida de la població reclusa eren molt difícils. De fet, les dificultats d'alimentació per a la població en general augmentaven a mesura que avançava la guerra. A la pràctica, hi havia una gran inflació, atesa la greua manca de productes de primera necessitat i l'existència d'un mercat negre. No ens ha d'estranyar, doncs, que una de les principals vies per obtenir aliments per a la presó fos el conreu dels horts de Santa Clara, treball que feien els mateixos presos.

1

SERVEIS CORRECCIONALS DE CATALUNYA
PREVENTORI JUDICIAL
de
MANRESA
DIRECCIÓ
N.º 360

23 AGO 1937
8702

En contestació al vostre ofici data del 10 del corrent, tinc l'honor de comunicar-vos que l'únic funcionari d'aquesta plantilla que posseeix arma curta de foc és el que sotafigua, i quines característiques son les següents:
Joan E. Llovera Martí.
Director de l'Establiment Preventori.
Pistola marca ANTRA. Calibre 7'65.
Número 510.789.
Visquen molts anys.

Manresa 22 d'Agost del 1937.

EL DIRECTOR

J. Llovera M.

Ciutat Director General de Serveis Correccional de Catalunya. Redacció de Manresa.

Baixada de Catalunya

Nº 54/2

2

PREVENTORI JUDICIAL
de
MANRESA

Presupost
de les despeses permanentes correspondents
al 1er trimestre de 1938

Higiene	Plas 125'00
Medicaments	" 60'00
Olivenes	" 150'00
Allomenat	" 200'00
Obras	" 360'00 50
Transport i postres	" 125'00
Utensilis	" 150'00 150
	Total Plas 1170'00

J. Llovera M.
Presto

3

GENERALITAT DE CATALUNYA
REGISTRE 1033
12.518

4

Establiment Preventori de Manresa

Estat numèric dels reclusos existents en aquest establiment el dia de la data

GOVERNATOS	HOMES				OBSERVACIONS
	DETINGUTS	PROCESATS	ARRESTATS	PENITS	
1.48	4	2.8	132	158	Buitxines anterior 204
			25	33	Altal 205
DONES				191	Dammar 205
33			92	15	Bancs 191
				191	Restau

14 de Gener del 1939
EL DIRECTOR
J. Llovera M.

Habiéndose recolectado del huerto del ex Convento de Santa Clara de la ciudad de Manresa, hoy Preventorio Judicial dependiente de esta Dirección, unos 4.000 Kgs. de patatas que se destinan a la alimentación de los establecimientos situados en esta Ciudad, rogamos tengan a bien autorizar el transporte desde Manresa a Barcelona.

Barcelona, 6 de agosto de 1938

EL DIRECTOR GENERAL

Dirección General de Abastecimientos.- Ciudad.

- NOMÉS UN FUNCIONARI AMB ARMA. Aquest document, confiscat a Barcelona, és la resposta del director del Preventori de Manresa al director general de Serveis Correccional de Catalunya l'agost del 1937, en què li detalla el model i tipus d'arma curta que té l'únic funcionari armat del centre.
- PRESSUPOST TRIMESTRAL DE LA PRESÓ. En aquest document hi ha la relació de despeses fixes, excepte els sous i les despeses alimentàries, de la presó de Manresa dels tres primers mesos de l'any 1938.
- MOLTA BUROCRÀCIA PER A 4.000 QUILOS DE PATATES. Ofici del director general de Serveis Correccional de Catalunya, de l'agost del 1938, en què sol·licita al director general d'Abastiments permís per tal de traslladar les patates que generava la presó de Manresa cap a establiments penitenciaris situats a Barcelona.
- GAIREBÉ 200 PRESOS ELS DARRERS DIES DE LA GUERRA. El document reprodueix una relació del nombre de reclusos separats per sexes que hi havia a la presó manresana. Una fitxa com aquesta l'enviava diàriament el Preventori de Manresa a la direcció general de Serveis Correccional de Barcelona. En aquest cas correspon al 18 de gener del 1938, 6 dies abans que entrassin les tropes franquistes a la ciutat.

5

7429

SERVEIS CORRECCIONALS DE CATALUNYA

Llaudet i Ponsa Lloric

Natural d.
Comarca o província
Pare Mare
Edat anys. Estat Fills
Professió Domicili

ESTABLIMENT ON ES TROBA
Manresa

Data de l'ingrés
Motiu
Autoritat de la qual depén
Tribunal sentenciador f. d'esp. n.º 1
Delicto Alta Tra.
Condena Ta.
Dia que la deixarà extingida
Preventori de procedència
Dia que hi havia ingressat
Observacions:

6

14.939

Comissari General de Policia

prego tingueu a bé de disposar la comunicació amb les seguretats que calgin dels reclusos RAMON LLATJOS I PLANAS i ANTONI BLASI I CALBLA, que es troben al Preventori Judicial nº. 1 d'aquesta ciutat, al Preventori Judicial de Manresa, en reatenció a disposició d'aquesta Direcció General en concepte de pena."

admetre els ingressos

8 de novembre 8
EL CAP DE LA SECCIÓ

7

ADMINISTRACIÓ DE JUSTICIA
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA
Jutjat de Instrucció
de MANRESA

REFERÈNCIA
Al contestar indiqueu el número de la causa
Es digni disposar convenientemente el trasllat del processat LLUIS ARNAU I SOBRÉ, des del Preventori Judicial d'aquesta ciutat a ont és troba el mateix jutjat amb el número 106 d'engany sobre el terrotisme contra Lluís Arnau i Sobré.

Al contestar indiqueu el número de la causa
Es digni disposar convenientemente el trasllat del processat LLUIS ARNAU I SOBRÉ, des del Preventori Judicial d'aquesta ciutat a ont és troba el mateix jutjat amb el número 106 d'engany sobre el terrotisme contra Lluís Arnau i Sobré.

23 MAI 1938
19.1.38

23 MAI 1938
19.1.38

Manresa 19 de gener de 1938
I.I.M. Sr. Director General dels Serveis Correccional de Catalunya

Barcelona 19 de gener de 1938
I.I.M. Sr. Director General dels Serveis Correccional de Catalunya

Barcelona 19 de gener de 1938
I.I.M. Sr. Director General dels Serveis Correccional de Catalunya

8

RELACIÓ dels reclusos d'aquest Establiment Preventori de MANRESA

DELICTE	EXPULSIÓ
nº 1. Hermeno Heri	FORT
nº 2. Domingo Rovall Bassi	Revolta contrarevolucionaria
nº 3. Pere Catagros Codina	Assassinat
nº 4. Joan Felip Pujol	MORT
nº 5. Josep Pouso Bonoms	Governativ
nº 6. Oriol Bouqué Andreu	FORT
nº 7. Josep Valcarcel Tornell	Processat assassinat
nº 8. Enric Llagostera Boada	Atentat HOSPITAL
nº 9. Francesc Sánchez Robí	Penat + -
nº 10. Josep Fernández González	Governativ
nº 11. Joan Rungel Gomez	no consta
nº 12. Diamantino Riera Bernardo	Penat + -
nº 13. Pere Casals Mulet	Protestat
nº 14. Ramon Brizart Ortiz	Protestat
nº 15. Valentí Pons Trolles	Protestat
nº 16. Jordi Miralles Monerris	Penat + -
nº 17. Joan Haro Rodríguez	Penat + -
nº 18. Pio Calvet Rovira	Robatori

Manresa 2. Febrer del 1938
El Director
J. Llovera M.

5 UN FUTUR PRESIDENT DEL BARÇA A LA PRESÓ DE MANRESA
Fitxa d'Enric Llaudet i Ponsa, una de les persones empresonades a Manresa durant la guerra. Segons aquesta fitxa, Llaudet fou acusat d'alta traïció, per la qual cosa fou condemnat a 8 anys. Enric Llaudet fou un important industrial tèxtil que presidi el FC Barcelona del 1961 al 1968.

6 PRESÓ PER AL DOCTOR RAMON LLATJOS I PLANAS

Còpia d'una ordre, localitzada a l'Arxiu de Salamanca, del mes de novembre del 1938, en què es demana garanties al comissari general de Policia per al trasllat dels presos Ramon Llatjós i Planas i Antoni Blasi des de Barcelona cap al Preventori Judicial de Manresa. El manresà doctor Llatjós, acusat injustament d'una feta que ell no havia commès, va ser traslladat a la presó del convent de Santa Clara el novembre del 1938 i hi romangué fins a l'entrada de les tropes franquistes a Manresa, el 24 de gener del 1939.

7 TRASLLAT AL TRIBUNAL D'ESPIONATGE I ALTA TRAÏCIO

Comunicat oficial de trasllat d'un processat, el senyor Lluís Arnau, que dicta el Jutjat d'Instrucció de Manresa, per tal que sigui conduït des de la presó de Manresa al Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció de Catalunya, amb seu a Barcelona

8 LLISTA DE PRESOS DEL PREVENTORI DE MANRESA

Relació de persones empresonades que hi havia al Preventori Judicial de Manresa el 2 de febrer del 1938. S'observa que les detencions afectaven tant homes com dones. El nombre de presoners es augmentava a mesura que avançava la guerra.

L'odissea de l'impressor manresà Ramon Torra i Pujol

amic Prat:

El company Claret t'assabentarà d'una qüestió que com comprendràs m'interessa d'una manera de no dir. Potser els amics Claret i Martí (*) podrien ajudar-nos. Si et fos possible, t'agrairé que hi parlessis. Per la teva banda, ja sé que faràs i m'orientaràs fins on et serà possible. Gràcies per endavant.

Cordialment seu

Josep Torra

Manresa 20-10-1938.

Entremig de tants papers confiscats per les tropes franquistes i traslladats a Salamanca, van aparèixer els documents que reproduim en aquesta pàgina i que foren requisits a Barcelona conjuntament amb la documentació de la Generalitat.

Els documents daten del mes d'octubre del 1938, quan Josep Torra i Pujol (que havia estat regidor per Acció Catalana de

l'Ajuntament de Manresa el 1936) escriu al també manresà Vicenç Prat i Brunet i li demana que intercedeixi en favor de l'alliberament del seu germà Ramon, empresonat en aquells moments tan incerts.

En aquesta època Vicenç Prat –tal com es pot veure en un dels documents reproduïts– treballava als Serveis Correccional i Readaptació de la Generalitat de Catalunya, com a secretari particular del director general. Per tant, podia tenir una certa influència en temes penitenciaris.

Vicenç Prat i Brunet fou un caustic i singular intel·lectual i escriptor manresà, militant també d'Acció Catalana i regidor de Cultura de l'Ajuntament de Manresa el 1934. Dins la seva obra destaca sobretot *Un Llibre Verd*, a més de les seves *Memòries*, on aporta un molt interessant testimoniatge de la nit del 6 d'octubre del 1934.

La carta de Josep Torra al seu amic i company de partit, Vicenç Prat, diu:

"Amic Prat: El company Farrés t'assabentarà d'una qüestió que com comprendràs m'interessa d'una manera de no dir. Potser els amics Claret i Martí (*) podrien ajudar-nos. Si et fos possible, t'agrairé que hi parlessis. Per la teva banda, ja sé que faràs i m'orientaràs fins on et serà possible. Gràcies per endavant.

Cordialment seu,

Josep Torra.

Manresa, 20-10-1938"

(*) En dir "els amics Claret i Martí", Josep Torra es refereix als bagencs Joan Baptista Claret i Llobet –que havia estat secretari general de la delegació a Manresa de la Unió Socialista de Catalunya– i Josep Martí i Farreras, president d'Acció Catalana a Manresa, regidor durant uns mesos de l'Ajuntament manresà i director durant l'època de la guerra del diari *El Dia*

PROPER CAPÍTOL: Confiscacions i col·lectivitzacions. Un dels fets més definidors d'aquella època revolucionària foren les confiscacions i col·lectivitzacions. Analitzarem documents que ens informen d'algunes de les que es van fer al Bages.

El Secretari particular

Director General de Serveis Correccional
de la
Generalitat de Catalunya

Saluda

Vicenç Prat i Brunet

aprofita questa avinenteza per a oferir-vos el testimoniage de la seva consideració més distingida.
Barcelona, d del 193

amic torra i Prat

Detingut a Manresa el dia 18 d'Octubre
a la tarda,

Està malalt buigant-se

En una nota adjunta a la carta de Josep Torra, probablement escrita per Vicenç Prat, que també reproduim, podem llegir: "Ramon Torra i Pujol. Detingut a Manresa el dia 18 d'octubre a la tarda. Està malalt. Bronquitis crònica." Tanmateix, Vicenç Prat no va poder fer res per treure Ramon Torra de la presó, malgrat el seu estat de salut precari.

Ramon Torra i Pujol, nascut el 1887, era propietari de la impremta de Sant Josep. Fou president de l'Orfeó Manresà del

1921 al 1929 i del 1930 al 1935 i simpatitzava amb la Lliga Catalana. L'octubre del 1938, el SIM (Servicio de Investigación Militar) l'anà a detenir a la seva llibreria i se l'endugué pres. El Dr. Antoni Esteve, que era molt amic seu, va presenciar la detenció i n'informà la família. A partir d'aleshores es feren nombroses gestions per conèixer-ne el parador, però sense cap resultat positiu. Ramon Torra fou traslladat primer al castell de Cardona i després a una txeca de Barcelona. Quan els tropes franquistes s'apropaven a la capital fou conduit, amb molts altres presos, en direcció a França. Va estar uns dies tancat al santuari de Santa Maria del Coll. Quan els feren abandonar el santuari per prosseguir el camí cap a la frontera es va anar endarrerint expressament, amb un petit grup d'amics del Bages, fins que va aconseguir amagar-se. Finalment va poder tornar a casa seva el 13 de febrer del 1939.

La causa de la seva detenció era ben fútil: un agent del SIM, que es feia passar per un militar que organitzava una Cinquena Columna franquista, va demanar qui podia facilitar determinats utensilis i algú li va comentar que segurament Ramon Torra tenia tinta simpàtica, cosa que no era certa. Tanmateix, no li van fer mai cap interrogatori ni el van acusar mai de res. Segons recorda Josep Benet, el SIM "va detenir nombroses persones, moltes de les quals era absurd acusar d'actuar al servei del franquisme". Tot aquest llarg procés de detenció, empresonament i angoixa viscut aquells darrers mesos de la guerra van influir negativament en la salut de Ramon Torra, que va morir l'any 1946, als 59 anys d'edat.